

Любов УМРИХІНА,*orcid.org/0000-0003-3888-342X*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри українознавства і лінгводидактики

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

(Харків, Україна) *lvum77@ukr.net*

СТРУКТУРНО-СИНТАКСИЧНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ОДНОСКЛАДНИХ ОПТАТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ

У статті здійснено аналіз формально-граматичної організації односкладних синтаксичних конструкцій із модальним значенням оптатива. Запропоновано перелік основних структурно-семантичних типів односкладних оптативних конструкцій, схематизовано їхній предикативний мінімум. Визначено характер грамадикалізації оптативної модальності в кожному із визначених типів. Розглянуто їхні значущі формотворчі компоненти, виявлено іманентні й факультативні ознаки структурування. Звернено увагу на здатність типологізованих конструкцій до парадигмоутворення. Акцентовано на унікальності окремих з них щодо маркування оптативного значення й неможливості вступати в парадигмальні зв'язки. Вказано на найбільш релевантні семантичні особливості кожного граматичного типу конструкцій з огляду на їхній функційний потенціал. Виявлено варіативність формальних ознак конститутивних компонентів у структуруванні окремих типів односкладних оптативних конструкцій.

Серед загалу односкладних оптативних конструкцій виокремлено такі, що становлять парадигмальне утворення на базі безособових, неозначено-особових, інфінітивних та номінативних речень. Це конструкції структурних схем $Vf_{opt3sgn}$, $Vf_{opt3sgn}Inf$, $Vf_{opt3sgn}N_2$, $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed$, $Vf_{opt3sgn}Praed_{(mod)}Inf$, $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$, $Adv_{quant}Vf_{opt3sgn(cop)}N_2$, $Vf_{opt3pl}Vf_{opt(cop)}N_1$. Також встановлено два спеціалізовані структурно-семантичні типи односкладних оптативних конструкцій – інфінітивні конструкції Inf_{opt} та генитивно-акузативні конструкції N_{2opt}/N_{4opt} як граматично марковані непарадигмальні утворення. Основу структурування усіх оптативних конструкцій, зокрема односкладних, визначає синтаксичний бажальний спосіб, оформлення якого відбувається за допомогою дієслова минулого часу або інфінітива із модальною часткою *би*. В конструкціях $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed$, $Adv_{quant}Vf_{opt3sgn(cop)}N_2$ за дієслівний конститuent править службове дієслово *бути*, а в конструкціях $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$ – предикативне слово немає.

Ключові слова: оптативне модальне значення, оптативна конструкція, синтаксичний спосіб, структурна схема, предикативний центр, конститутивна основа.

Liubov UMRUKHINA,*orcid.org/0000-0003-3888-342X*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Studies and Linguistic Didactics

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

(Kharkiv, Ukraine) *lvum77@ukr.net*

STRUCTURAL AND SYNTAX DIFFERENTIATION OF SINGLE-COMPLEX OPTATIVE CONSTRUCTIONS

The article analyzes the formal-grammatical organization of monosyllabic syntactic constructions with the modal meaning of the optative. A list of the main structural and semantic types of monosyllabic optative constructions is offered, and their predicative minimum is schematized. The nature of grammaticalization of the optative modality in each of the defined types is determined. Their significant form-forming components are considered, immanent and optional signs of structuring are revealed. Attention is drawn to the ability of typological constructions to create paradigms. Emphasis is placed on the uniqueness of some of them regarding the marking of the optative meaning and the impossibility of entering into paradigmatic connections. The most relevant semantic features of each grammatical type of construction are indicated in view of their functional potential. Variability of formal signs of constitutive components in the structuring of certain types of monosyllabic optative constructions is revealed.

Among all monosyllabic optative constructions, those that constitute a paradigmatic formation are singled out. These are constructions of structural schemes $Vf_{opt3sgn}$, $Vf_{opt3sgn}Inf$, $Vf_{opt3sgn}N_2$, $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed$, $Vf_{opt3sgn}Praed_{(mod)}Inf$, $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$, $Adv_{quant}Vf_{opt3sgn(cop)}N_2$, $Vf_{opt3pl}Vf_{opt(cop)}N_1$. Two specialized structural-semantic types of monosyllabic optative constructions are also defined – the infinitive constructions Inf_{opt} and the genitive-accusative constructions N_{2opt}/N_{4opt} .

N_{4opt} as grammatically marked non-paradigmatic formations. The basis of the structuring of all optative constructions, in particular monosyllabic constructions, is determined by the syntactic optative mood, which is formed using a past tense verb or an infinitive with the modal participle *бу*. In the constructions $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed$, $Adv_{quant}Vf_{opt3sgn(cop)}N_2$, the verbal constituent is the verb *бути*, and in the constructions $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$ – the predicative word *немає*.

Key words: optative modal meaning, optative construction, syntactic mood, structural scheme, predicative center, constitutive basis.

Постановка проблеми. Оптативні конструкції – особливі синтаксичні одиниці, що репрезентують суб'єктивно-модальне значення оптатива. Складність оптатива як мовного феномена – виразника суб'єктивного відтворення дійсності й пропонованого мовцем ірреального стану речей – взаємозумовлює проблемність кваліфікації як самої оптативної модальності, так і її граматичних показників. Модальність загалом залишається однією з найсуперечливіших синтаксичних категорій в теоретичному мовознавстві. Семантична зона модальності настільки широка й різнорідна, що робить її опис особливо важким. Мовна природа модальності завжди викликає дискусії й спричиняє появу різних точок зору на склад її окремих значень, способи вираження, ранжування модально орієнтованих конструкцій тощо.

Односкладність у сфері синтаксичних одиниць також є достатньо не розв'язаною проблемою як у плані компонентної структури, встановлення предикативного центру, парадигмальних властивостей, функційно-семантичної характеристики. Аналіз особливостей структурування односкладних конструкцій із оптативним модальним значенням посприяє заповненню пробілів в цілісній концепції оптативної модальності в українській мові, а також доповненню теорії односкладного речення.

Тож аналіз структурно-синтаксичної організації односкладних оптативних конструкцій є важливим питанням, що має наукове й практичне значення для синтаксису української мови. Усе це зумовлює **актуальність** наукової розвідки.

Аналіз останніх досліджень. Висвітленню специфіки оптативних конструкцій присвячено небагато спеціальних досліджень, оскільки це порівняно нова лінгвістична проблема в науковому просторі. Першою спробою системного вивчення значеннєвої специфіки оптатива та її граматичної репрезентації в сучасній українській мові стала дисертаційна праця Л. В. Умрихіної. В останні десятиріччя в українському мовознавстві з'явилися наукові розробки з проблеми оптативності Я. А. Баранцева, І. І. Гордінської, Н. М. Костусяк, В. Ю. Маркітанової, В. Омеляненко, О. І. Приймачок, С. В. Скомаровської, З. Р. Тищенко, І. А. Шаповал, предметом аналізу яких, зокрема, є граматичні засоби вираження бажального значення як оптативного – в комплексі й студійно. Звертає на себе увагу контро-

версійність поглядів на сутність самого поняття оптативності, що спричиняє різнотлумачення його структурно-синтаксичної репрезентації в мові. Тенденційним виявляється віднесення до оптативних конструкцій усіх синтаксичних утворень, що виражають бажальне значення без урахування диференціації модальності щодо її зовнішньо-синтаксичної і внутрішньо-синтаксичної реалізації.

Водночас триває дослідження особливостей односкладних речень як у структурно-граматичному, так і функційно-семантичному плані (серед останніх – роботи М. Баган, А. П. Загнітка, Л. В. Зайко, Л. М. Коваль, Л. І. Лонської, М. В. Мірченка). Учені намагаються визначити оптимальні критерії встановлення предикативного центру односкладних конструкцій, з'ясувати характер предикативних відношень в їхній структурі, виявити здатність до парадигмальних зв'язків, дослідити явище похідності/непохідності у сфері двоскладних і односкладних конструкцій. Тож односкладність як синтаксична проблема також потребує свого наукового роз'яснення.

Опис природи структурування односкладних оптативних конструкцій дозволить не тільки оприятити характер граматичної репрезентації оптативного модального значення в мові, а й зафіксувати особливі синтаксичні утворення, придатні для вираження єдино оптативного значення, що є **метою статті**.

Виклад основного матеріалу. Досить широку групу оптативних конструкцій становлять односкладні конструкції, утворені на базі безособових, неозначено-особових, інфінітивних та номінативних речень. Їхня формально-граматична організація відбиває особливий структурно-семантичний тип утворення, закріплений в синтаксичній парадигмі як бажальний спосіб, відповідно до чого предикативний центр конститує дієслово в минулому часі або інфінітив у поєднанні із суб'єктивно-модальною часткою *бу*. Спектр односкладних оптативних конструкцій репрезентують такі синтаксичні типи: Inf_{opt} , $Vf_{opt3sgn}$, $Vf_{opt3sgn}Inf$, $Vf_{opt3sgn}N_2$, $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed$, $Vf_{opt3sgn}Praed_{(mod)}Inf$, $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$, $Adv_{quant}Vf_{opt3sgn(cop)}N_2$, Vf_{opt3pl} , $Vf_{opt(cop)}N_1$, N_{2opt}/N_{4opt} .

Безособові оптативні конструкції, що вказують на бажану дію чи стан, незалежні від активного діяча, представлені реченнями структур-

них схем $Vf_{opt3sgn}$, $Vf_{opt3sgn}Inf$, $Vf_{opt3sgn}N_2$, $Vf_{opt3sgn(cop)}$ Praed, $Vf_{opt3sgn}Praed_{(mod)}Inf$, $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$, $Adv_{quant}Vf_{opt3sgn}N_2$. Вони постають як видозмінена форма вихідних структурних схем Vf_{3sg} , $Vf_{3sg}Inf$, $Vf_{3sg}N_2$, Praed, Praed_(mod)Inf, Praed_(neg) N_2/N_4 , $Adv_{quant}N_2$ відповідно до синтаксичного бажального способу з дієсловом-присудком в основі творення – в конструкціях $Vf_{opt3sgn}$, $Vf_{opt3sgn}Inf$, $Vf_{opt3sgn}N_2$, $Vf_{opt3sgn}Praed_{(mod)}Inf$, службовим дієсловом *бути* – в конструкціях $Vf_{opt3sgn(cop)}$ Praed, $Adv_{quant}Vf_{opt3sgn(cop)}N_2$, предикативним словом *немає* – в конструкціях $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$ – у формі минулого часу третьої особи середнього роду однини + *би*. Безособові оптативні конструкції виражають бажаність реалізації безсуб'єктної чи віднесеної до суб'єкта дії або процесуального стану.

Власне-безособові конструкції структурної схеми $Vf_{opt3sgn}$ репрезентують бажану абсолютну безсуб'єктну дію (або процесуальний стан), що за своєю сутністю не може мати конкретного виконавця. Присудок позначає стихійні явища природи, стани й процеси в навколишньому середовищі, переживання, настрої й фізичні відчуття людини, незалежні від її волі. Він виражений безособовим дієсловом у формі третьої особи однини середнього роду, видозміненим відповідно до бажального способу: *Коли б хоч дідушеві нічого не сталося через його* (М. Коцюбинський); *Аби йому добре велося* (А. Дімаров); *Аби б стало на одягу* (Г. Квітка-Основ'яненко).

Безособово-інфінітивні конструкції структурної схеми $Vf_{opt3sgn}Inf$ виражають бажаність дії (або процесуального стану), кваліфікованої щодо її необхідності, передбачуваності, бажаності. Присудок має складену форму: безособове дієслово *хотілося б*, *довелося б*, *пощастило б* + інфінітив зі значенням дії. Основу предикативного мінімуму цих конструкцій складає безособове дієслово як виразник предикативності. Інфінітив виявляє залежність від нього, тому здебільшого постпозитивний, але іноді актуалізація бажаної дії вимагає перегрупування компонентів граматичної основи: *Тільки пощастило б нам видертися звідси* (Ю. Смолич); *От коли б тільки їсти не хотілося* (О. Іваненко).

Оптативні конструкції структурного типу $Vf_{opt3sgn}N_2$ виражають бажане відношення між суб'єктом та його предикативною ознакою – процесуальним станом і вказують на бажану наявність/відсутність деяких кількісних змін, явищ чи станів у навколишньому середовищі. У складі цих конструкцій обов'язковими компонентами є безособове дієслово, видозмінене відповідно до бажального способу, і залежний від нього іменник

у формі родового відмінка. Позиції зазначених граматичних компонентів – варіативні: *Тільки вистачило б крові* (І. Багрянний).

У безособових оптативних конструкціях присудок може бути виражений особовим дієсловом, ужитим із безособовим значенням. Такі дієслова позначають природні процеси та явища, фізичні процеси, фізичні та психічні стани людини: *Коли б тільки заїздка не замчало де...* (І. Багрянний); *Не зібралось б на дощ* (Т. Хадкевич); *Коли б тільки не снилося знову* (В. Кучер); *...ах у грудях тобі б поколупало!* (О. Забужко).

Конструкції структурної схеми $Vf_{opt3sgn(cop)}$ Praed виражають бажаність наявності стану – безсуб'єктного або віднесеного до суб'єкта. Присудком у них є предикативний прислівник. Формування бажального способу відбувається за участі службового дієслова *було б*, що може випускатися: *Хоч би не чадно* (А. Тесленко); *Аби мені добре* (М. Коцюбинський). У позиції дієслівної зв'язки також фігурують напівповнозначні дієслова *стало б*, *зробилося б*, *вийшло б*: *Тільки б матусі стало легше* (Ю. Збанацький); *Якби вже ставало тепліше* (І. Сенченко).

Бажаність наявності суб'єктного стану як можливості, необхідності, здатності, своєчасності здійснення чогось виражають конструкції структурної схеми $Vf_{opt3sgn}Praed_{(mod)}Inf$. Предикативний центр утворює модальний прислівник і залежний від нього інфінітив, що вказує на дію чи стан. Інфінітив здебільшого розташований у постпозиції до модального прислівника. У структуруванні конструкцій обов'язковим є уведення службового дієслова-зв'язки *було б*: *Ах, якби можна було заплющити очі...* (Ю. Смолич); *Ех, якби можна було заспівати!* (О. Іваненко).

Значення бажаної наявності суб'єктного стану, зверненого до об'єкта, виражають конструкції структурної схеми $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$. Конститутивну основу в них становить поєднання предикативного іменника із залежним від нього іменником у формі родового чи знахідного відмінка. У структуруванні оптативних конструкцій обов'язковим є уведення службового дієслова-зв'язки *було б*: *Якби не було шкода втрачених років* (І. Багрянний).

Бажане неіснування або відсутність суб'єкта експлікують конструкції структурної схеми $N_{2(neg)}Vf_{opt3sgn}$. Присудок виражений предикативним словом *немає*, видозміненим у форму *не було б*. Обов'язковим конституентом є непрямий додаток у формі родового відмінка, що називає особу (чи предмет), відсутність якого становить предмет бажання: *Ех, не було б цієї ненависної тюрми...*

не було б цієї голодної неволі (Ю. Збанацький); **Коли б і кишлаків не було ще!** (Олесь Досвітній); **От ще коли б і нам чого не було...** (О. Кониський).

Оптативні конструкції структурної схеми $Adv_{quant} Vf_{opt3sgn(cop)} N_2$ виражають відношення між суб'єктом та його предикативною ознакою і вказують на бажане існування чогось у певній кількості. Конститутивними компонентами є кількісний прислівник та іменник у формі родового відмінка (іноді – знахідного). Обов'язковим формантом бажального способу є дієслово-зв'язка *було б*, що його позиція може бути й незаміщена. Особливістю творення конструкцій є превалювання ступеньованих прикметників: **Ех, коли б це худоби більше** (М. Стельмах); **Коли б хоч одилиць тих було більше** (М. Коцюбинський); **Коли б тільки здоров'я мені більше...** (О. Кониський).

Оптативні конструкції структурної схеми Vf_{opt3pl} є граматичною реалізацією вихідної структурної схеми Vf_{3pl} у формі синтаксичного бажального способу, організація якого відбувається за допомогою зміни дієслова-присудка у форму третьої особи множини минулого часу + *би*. Множина дієслівної форми не завжди передбачає множинність виконувачів дії. Це неозначено-особові оптативні конструкції, що передбачають вираження бажаної наявності, віднесеної до невизначеного суб'єкта дії або процесуального стану. Неозначеність особи потенційного діяча зумовлена неактуальністю її на момент мовлення, основна увага зосереджена на бажаній дії: **Ой, матінко, коли б там не огледілись іще за мене!** (Марко Вовчок); **Тепер всю землю забирали від нього, то хай би і жінку забрали** (М. Стельмах).

Особливе місце серед оптативних конструкцій посідають односкладні конструкції із присудком, вираженим незалежним інфінітивом. Из-поміж двох типів інфінітивних конструкцій – з інфінітивом без частки *би* і з часткою *би* – для вираження оптативного значення придатні лише форми з часткою *би*. Оптативні конструкції з основою «інфінітив + *би*» виражають бажаність здійснення дії, обов'язково віднесеної до суб'єкта. Тож формально-граматична організація інфінітивних оптативних конструкцій передбачає наявність одного головного члена, а от у семантичному плані вони є двокомпонентними, маючи і предикат, і суб'єкт.

Контроверсійністю поглядів позначено питання вихідної форми інфінітивних, зокрема оптативних, речень. Заперечуючи ідею парадигмоутворення інфінітивних речень, мовознавці вказують на те, що інфінітив не має морфологічної категорії часу, а тільки спосіб. Проблему встановлення вихідної

форми інфінітивного речення пов'язують також із їхнім перевантаженням різними модальними відтінками, тому їх частіше сприймають у способі, ніж у часі (Булаховський, 1951 : 61). За концепцією І. І. Слинька, парадигма інфінітивних речень із часткою *би* – чотиричленна, формотворчим засобом є допоміжне дієслово *бути*: синтаксичний індикатив: теперішній час – *Мені (тобі, йому, нам...) писати*; минулий час – *Мені було писати*; майбутній час – *Мені буде писати*; синтаксичний ірреальний спосіб – *Мені (було) б писати* (Слинько, 1980 : 28). Учений визнає можливість установаження вихідної форми деяких інфінітивних речень за допомогою зв'язки *бути*, беручи до уваги висновки К. О. Тимофєєва: «Сучасні інфінітивні речення утворилися внаслідок взаємодії дієслівно-інфінітивних речень і конструкцій з відокремленим об'єктивним інфінітивом. Дієслівно-інфінітивні речення в давніший час могли мати різні форми *бути*, зокрема, теперішній час. У зв'язку із занепадом форм теперішнього часу дієслова *бути* і під впливом конструкцій з об'єктивним інфінітивом, що не мали цих форм, у сучасній мові поширилися конструкції теперішнього часу без зв'язки» (Слинько, 1980 : 28).

Згідно з висновками Г. П. Арполенко, В. П. Забеліної, «в інфінітивному реченні «інфінітив + частка *би*» з простою предикативною основою єдиним модальним значенням, яке зв'язане з особливостями структури й яке визначається саме структурою, є значення бажаності» (Арполенко, Забеліна, 1982 : 33). Інфінітивні речення бажальної модальності вважають невидозмінюваними: «не видозмінюються багато інфінітивних речень (зі значенням спонукання, бажаності, волевиявлення)» (Слинько, 1980 : 29).

На думку Т. М. Романюк, «серед інфінітивних речень, бажальне значення яких виражається часткою *би* та її модифікаціями, розрізняються структури, що існують тільки в одній формі і не мають парадигматичних видозмін, та речення, що становлять форму бажального способу. Пор.: **Якби-то хутче побачитись** (Марко Вовчок) і **Рости б їм до тисячі вгору так** (П. Усенко) – **Рости їм до тисячі вгору так**» (Романюк, 1999 : 13). Ці два оптативні речення представлені різними семантичними типами інфінітивних конструкцій і стосуються різних значень: суб'єктивної передбачуваності як бажаності й об'єктивної передбачуваності як бажаності. Виведення вихідного речення видається можливим лише для інфінітивних конструкцій, що в їхній семантиці закладений компонент об'єктивної передбачуваності дії.

Тож місце оптативних конструкцій, побудованих на основі «інфінітив + би», у системі інфінітивних конструкцій залежить від їхньої семантичної структури і загального значення. Вони можуть вступати в парадигматичні відношення з конструкціями зі значенням суб'єктивно усвідомлюваної необхідності.

Оптативні конструкції зі значенням об'єктивної передбачуваності можуть утворювати форму синтаксичного бажального способу: *Нам би разом працювати – Нам разом працювати*. Такі конструкції є прийнятними, проте не досить частотними, у відтворенні значення бажання доцільного, що вимагає обов'язкової вербалізації семантичного суб'єкта – не-мовця. У цьому разі ствердження доцільного є результатом об'єктивної оцінки мовцем передбачуваної ситуації, у якій діячем є інша особа, що зумовлює облігаторність позиції давального суб'єкта: *Йому пожити б ще в цьому світі* (Ю. Збанацький); *Коли б жити їм без протекції* (Д. Яворницький).

Порівняно частіше використовують названі інфінітивні конструкції із семантикою суб'єктивної передбачуваності, що пов'язано зі специфікою оптативного значення. Вони реалізуються лише у формі одного ірреального способу (бажального), не вступаючи в парадигматичні відношення з іншими модальними типами конструкцій, оскільки мають власну семантику структурної схеми. Недарма більшість мовознавців типовим виразником оптативної модальності якнайперше називають граматичну форму «інфінітив + би» (Вихованець, Городенська, 2004 : 262). Тож конструкції структурної схеми Inf_{opt} є спеціалізованим типом синтаксичних конструкцій, призначеним для вираження оптативного значення. Саме такі конструкції є типовим виразником власне-бажального значення, що найточніше передає сутність оптативної модальності.

Оптативні конструкції структурної схеми $Vf_{opt(cop)}N_1$ – іменні номінативні оптативні конструкції, що передають бажання наявності предмета або предмети дії чи стану. Вони постають як граматична реалізація вихідної структурної схеми N_1 відповідно до синтаксичного бажального способу, формованого на основі дієвідмінюваного службового дієслова-зв'язки *бути* в минулому часі + *би*. Головний член у них виражений іменником у називному відмінку *Коли б хоч певність!..*

(М. Коцюбинський); *Хоч би вже ніч* (І. Багрянний) (детальніше див. (Умрихіна, 2023 Специфіка)).

Оптативні конструкції структурної схеми N_{2opt}/N_{4opt} – генітивно-акузативні оптативні конструкції – за формотворчий компонент мають іменник у родовому або знахідному відмінку, що вказує на бажаний предмет (або предмети стану). Частина *би* виражає ірреальність значення, граматикалізуючи оптативну модальність. Це еліптичні структури, позбавлені можливості відтворення вихідної форми. Проте вони є семантично й функційно повноцінними. Своєрідні за формально-граматичною й функційно-семантичною природою, такі конструкції є спеціалізованим типом вираження оптативної модальності: *Оце якби хоч казки якої* (А. Тесленко); *Д р у г и й к о з а к . Г о т о в и й к у л и ш ! В и й м а й т е л о ж к и ! Д е х т о . Г о р і л к и б х о ч п о ч а р ц і* (М. Старицький) (детальніше див. (Умрихіна, 2023 Генітивно)).

Висновки. Формально-граматична організація односкладних оптативних конструкцій представлена структурними типами речень Inf_{opt} , $Vf_{opt3sgn}$, $Vf_{opt3sgn}Inf$, $Vf_{opt3sgn}N_2$, $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed$, $Vf_{opt3sgn}Praed_{(mod)}Inf$, $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$, $Adv_{quant}Vf_{opt3sgn(cop)}N_2$, Vf_{opt3pl} , $Vf_{opt(cop)}N_1$, N_{2opt}/N_{4opt} . Вони являють собою реалізацію бажального способу, виокремленого в синтаксичній парадигмі як такого, що править за вираження оптативного модального значення й в основі формування має дієслово минулого часу або інфінітив у поєднанні з модальною часткою *би*. Роль дієслівного конститuenta може виконувати службове дієслово *бути* в конструкціях $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed$, $Adv_{quant}Vf_{opt3sgn(cop)}N_2$ або предикативне слово *немає* – в конструкціях $Vf_{opt3sgn(cop)}Praed_{(neg)}N_2/N_4$. Особливість парадигмальних зв'язків й функційно-семантична своєрідність визначають спеціалізовані оптативні конструкції – такі, що своєю семантико-синтаксичною структурою взаємозумовлюють вираження оптативної модальності. Це інфінітивні конструкції Inf_{opt} – непарадигмальні, за винятком спорадичних конструкцій зі значенням бажання доцільного (ствердження необхідного), граматично марковані, а також генітивно-акузативні конструкції N_{2opt}/N_{4opt} – граматично марковані, непарадигмальні конструкції. Проведений аналіз відкриває перспективи поглибленого вивчення спеціалізованих оптативних конструкцій у плані функційно-семантичної реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арполенко Г. П., Забеліна В. П. Структурно-семантична будова речення в сучасній українській мові. Київ : Наук. думка, 1982.
2. Брицин В. М. Односкладні речення в українській мові: до питання методології їхнього дослідження. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 81–87.
3. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови. Київ: Унів. вид-во «Пульсари», 2004.
4. Городенська К. Г. Проблема двоскладності-односкладності в контексті історичного й дериваційного синтаксису. *Мовознавство : Доп. та повідомл. IV Міжнар. конгр. українців* / [Відп. ред. В. Німчук.] Київ : Пульсари, 2002. С. 52–55.
5. Загнітко А. П. Проблема односкладного речення у сучасній лінгвістиці. *Український синтаксис: навчально-практичний комплекс. Хрестоматія*. [в 2 ч]. / А. П. Загнітко, М. О. Вінтонів, Л.В. Сегін. Донецьк-Слов'янськ : ДонНУ, 2011. С. 336–342.
6. Романюк Т. М. Парадигматика простого речення в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Тернопіль, 1999.
7. Слинько І. І. Парадигматика простого речення української мови (односкладне речення). *Мовознавство*. 1980. № 3. С. 22–29.
8. Курс сучасної української літературної мови/ [ред. Л. А. Булаховський]. Київ: Рад. школа, 1951. Т. 2. Синтаксис.
9. Умрихіна Л. В. Генитивно-акузативні конструкції з оптативним значенням. *Abstracts of XIV International Scientific and Practical Conference «Prospects for the development of science and the environment»*. Helsinki, Finland (April 10–12, 2023). pp. 285–287.
10. Умрихіна Л. В. Специфіка оптативних номінативних конструкцій. *Закарпатські філологічні студії*, 2023. Вип. 28. Т. 2. С. 47–52.

REFERENCES

1. Arpolenko H. P. & Zabelina V. P. (1982). *Strukturno-semantychna budova rechennia v suchasni ukrainskii movi*. [Structural and semantic structure of the sentence in the modern Ukrainian language]. Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
2. Britsyn V. M. (2001). *Odnoskladni rechennia v ukrainskii movi: do pytannia metodolohii yikhnoho doslidzhennia*. [One-syllable sentences in the Ukrainian language: to the question of their methodology]. *Movoznavstvo*, 2, 190–192 [in Ukrainian].
3. Vykhovanets I. R., Horodenska K. H. (2004). *Teoretychna morfologhiia ukrainskoi movy: Akademichna hramatyka ukrainskoi movy*. [Theoretical morphology of the Ukrainian language: Academic grammar of the Ukrainian language.] Kyiv: Univ. vyd-vo «Pulsary», [in Ukrainian].
4. Horodenska K. H. (2002). *Problema dvoskladnosti-odnoskladnosti v konteksti istorychnoho y deryvatsiinoho syntaksysu*. [The problem of one-syllable – two syllables sentences in the context of historical and derivational syntax.] *Movoznavstvo : Dop. ta povidoml. IV Mizhnar. konhr. ukrainistiv / Vidp. red. V. Nimchuk*. Kyiv : Pulsary, [in Ukrainian].
5. Zahnitko A. P. (2011). *Problema odnoskladnoho rechennia u suchasni linhvistytsi*. [The problem of the monosyllabic sentence in modern linguistics.] *Ukrainskyi syntaksys: navchalno-praktychnyi kompleks. Khrestomatiiia*. [in 2 ch]. / A. P. Zahnitko, M. O. Vintoniv, L.V. Sehin. Donetsk-Sloviansk: DonNU [in Ukrainian].
6. Romaniuk T. M. (1999). *Paradyhmatyka prostoho rechennia v suchasni ukrainskii movi*. [Paradigmatics of the simple sentence in the modern Ukrainian language] : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk. Ternopil [in Ukrainian].
7. Slynko I. I. (1980). *Paradyhmatyka prostoho rechennia ukrainskoi movy (odnoskladne rechennia)*. [Paradigmatics of a simple sentence of the Ukrainian language (monosyllabic sentence).] *Movoznavstvo* [in Ukrainian].
8. Bulakhovskyi L. A. (ed.) (1951). *Kurs suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy*. [Course of modern Ukrainian literary language]. Kyiv: Rad. Shkola, Vol. 2. Syntaksys [in Ukrainian].
9. Umrykhina L. V. (2023). *Henityvno-akuzatyvni konstruktсии z optatyvnykh znachenniam*. [Genitive-accusative constructions with optative meaning.] *Abstracts of XIV International Scientific and Practical Conference «Prospects for the development of science and the environment»*. Helsinki, Finland (April 10–12, 2023). pp. 285–287 [in Ukrainian].
10. Umrykhina L. V. (2023). *Spetsyfika optatyvnykh nominatyvnykh konstruktсии*. [Specificity of optative nominative constructions.] *Zakarpatski filolohichni studii*, 28. Vol. 2, 47–52 [in Ukrainian].